

Musikundervisningen i skolan

Ett sätt att genomföra musikundervisningen så att den tillgodoser alla elevers individuella lärstil – och på så sätt förbättrar elevernas resultat och upplevelse

FÖRFATTARE BIRGITTA TORSTENSSON

ARTIKEL NUMMER 4/2010

Denna artikel har 26 november 2010 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan av Nacka kommuns läsgrupp med Björn Söderqvist fil. dr. samt rektor, Nacka kommun, som gruppens ordförande.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisnings i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn, artikelns titel och källa:

Skolportens artikelserie anges. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens nättidskrift Undervisning & Lärande.

<http://www.skolporten.com/U&L>

Aktuell metodbok med författaranvisningar: http://www.skolporten.com/U&L_Metodbok

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Maila till info@skolporten.com

Abstract

Syftet med den här artikeln är att visa hur man kan planera och genomföra musikundervisningen, så att den tillmötesgår alla elevers individuella lärostil. Med hjälp av ett varierat arbetssätt där musiken ligger som grund, integreras även rytmik, dans, rörelselekar, improvisation, instrumentalism och drama. Elevernas individuella mål, ihop med mitt förhållningssätt som ”vägvisare”, har fått styra lektioner, arbetsområden och uppvisningar.

Det här arbetssättet har visat att elevernas upplevelse och resultat i ämnet har förbättrats – eleverna har fått en bättre insikt i sitt lärande och i sitt skapande och också förstått att musikämnet är så mycket mer än att bara sjunga.

Birgitta Torstensson är utbildad grundskollärare sedan 19 år tillbaka. Hon har arbetat som klassföreståndare ett antal år innan hon vidareutbildade sig till musik/rytmiklärare. Hon arbetar idag på Solsidans- och Neglinge skola i Nacka Kommun.

E-post: birgitta.torstensson@nacka.se

Innehållsförteckning

1. Inledning och syfte	5
1.1 Bakgrund.....	6
2. Metod	6
3. Huvuddel	7
3.1 Pedagogens roll och förhållningssätt	7
3.2 Variation av lärstilar och stimulans av sinnen	7
3.3 Musikundervisningen – så här arbetade jag	8
4. Resultat.....	15
5. Diskussion	16
Referenser	18
Bilaga 1.....	20
Bilaga 2.....	21
Bilaga 3.....	22
Bilaga 4.....	23

1. Inledning och syfte

I mitt arbete med ämnet musik har jag ofta funderat över hur eleverna tar till sig, utvecklas och lär sig ämnet. Ämnet bygger ju på ett skapande, som är högst individuellt och som kanske inte går att bedöma enligt de uppställda målen. Eller gör det det? Hur får man som pedagog alla elever att känna att de lärt sig något, att de utvecklats och vågat/velat musicera och faktiskt nått målen? Hur får man ett synligt resultat, hur mäter man resultaten inom ett så kallat praktisk-estetiskt ämne som ämnet musik är?

Då jag träffar elever som jag ska undervisa i ämnet musik för första gången, är det inställningen och uppfattningen till ämnet i stort som jag väljer att diskutera. Jag tycker mig märka att större delen av eleverna tror att musikämnet bara handlar om att sjunga. Bilden av den traditionella musikundervisningen verkar vara en undervisning där pedagogen spelar gitarr eller piano och eleverna sjunger till. Om man då som elev fått för sig att han/hon inte kan sjunga, är förväntningarna, lusten och inspirationen inför musiklektionerna väldigt låga tyvärr. En del elever uttrycker en oro inför vad de tror, ständigt återkommande, kravfyllda sånglektioner. Jag brukar då berätta att musik handlar om så väldigt många flera uttrycksformer än att bara sjunga och sjunga behöver dessutom inte innebära att man träffar rätt ton och/eller "sjunger vackert". Rytmik, dans, rörelse- och musiklekar, egna tolkningar, improvisation, drama, instrumentalism, gehörsövningar är några andra former som jag berättar att vi också kommer att arbeta med, vilket gläder de flesta nya eleverna.

Enligt Skolverkets kursplaner för musikämnet (Skolverket 2000) ska eleven bland annat "bli förtrogen med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden och utveckla förmåga att kombinera musik med andra gestaltsformer som bild, text, drama, dans och rörelse, de ska utveckla förmåga till medvetet lyssnande som en väg till musikupplevelse och använda sina musikkunskaper i gemensamt musicerande och därigenom utveckla ansvar och samarbetsförmåga". Fantastiska mål, men dessa mål innebär att man som pedagog bör ha ett genomtänkt och varierat arbetssätt för att resultaten ska uppnås och för att alla elever ska ges en chans att nå både de lokala målen inom enheten och sina egna individuella mål. Målen innefattas också av viss ämnesteorier, precis som i alla ämnen, men denna och de andra momenten inom ämnet lär jag ut med hjälp av olika lekfulla metoder för att tillgodose samtliga elevers olika lärtilar (inlärningsmetoder). Den rent traditionella musikundervisningen passar inte alla, vilket gör att jag som pedagog måste arbeta mer individanpassat, lyhört och med en varierad metodik för att tillgodose de här olika lärtilarna. Alla elever har, anser jag, rätt att tillgodogöra sig musikundervisningen på sitt eget sätt, kanske just på grund av ämnets skapande, estetiska karaktär.

Syftet med den här artikeln har därför varit att berätta om hur man kan planera och genomföra en undervisning där det varierade arbetssättet utgår från elevens individuella lärtil, där olika sinnen aktiveras i och med en varierad och lekfull metodik, där mitt förhållningssätt är tillåtande och skapande och där stämningen ger eleven utrymme att förbättra både sitt resultat och sin upplevelse av ämnet utifrån de nationella, lokala och individuella målen.

1.1 Bakgrund

Under många år har jag parallellt med min undervisning i skolan försökt utveckla de moment som ingår i ämnet musik, både praktiskt och teoretiskt. Bland annat har jag studerat på KMH (Kungliga Musikhögskolan), SMI (Stockholms Musikpedagogiska Institut) och på Lärarhögskolan i Stockholm. Mina kollegor har uppskattat och blivit inspirerade av mina lektioner och uppvisningar med eleverna och efterfrågat tips och idéer i den här andan. Jag har nu påbörjat ett arbete med att fortbilda personalen i min enhet, både inom förskolan och grundskolan, för att sprida min kunskap, mina tankar och mitt förhållningssätt.

2. Metod och tillvägagångssätt

För att nå mina syften i denna artikel har jag granskat skolans styrdokument, både de allmänna och de som handlar specifikt om ämnet musik. Jag har läst litteratur och studerat på kurser som behandlat olika arbetssätt, människans sinnen och lärstilar, forskning kring elevens musikaliska utveckling, forskning kring hur musikämnet påverkar andra ämnen och hur man kan förmedla ämnesteorin med hjälp av praktiska övningar. Jag har utifrån denna teori, ihop med min erfarenhet och mina upplevelser på lektionerna, gjort egna iakttagelser, reflekterat, praktiserat och arbetat fram ett varierat arbetssätt, en lekfull metodik och ett tillåtande, experimentellt förhållningssätt som tillsammans bidrar till att alla elever når sina mål inom ämnet.

Jag har under arbetets gång dokumenterat mina lektioner i både bild och text. Likaså har jag dokumenterat elevernas arbeten, både via dokument (text), fotografier, intervjuer och film. Eleverna och jag har tillsammans utvärderat arbeten och arbetssätt. Jag har bett eleverna dokumentera sina egna individuella mål inom ämnet (bilaga 3) och jag har sedan följt upp om de nått sina mål och hur de gjort det. Jag har dokumenterat föreställningar, framföranden och liknande (bilaga 4) och utvärderat dessa ihop med eleverna. Jag har tillsammans med eleverna studerat kursplanerna i ämnet musik (bilaga 2) och jag har visat och jämfört med andra skolors upplägg.

Eleverna som deltagit i dokumentationen av just detta arbete kommer från år 4 och vi har haft en lektion om 50 minuter per vecka och dessutom ett antal möten, där vi repeterat inför uppvisningar, traditioner och föreställningar. Till grund för det här arbetet har jag valt att använda mig av min enhets kursplaner i ämnet musik för år 4 (bilaga 2). Utifrån dessa kommer jag att visa på olika sätt att arbeta, vad man uppnår med just den metodiken, vilken lärstil som stimuleras och olika alternativa förslag med samma mål. Mina sammanfattande iakttagelser och resultat kommer jag att skriva om i slutet på arbetet och även nämna något om kopplingen mellan musik och andra ämnen.

3. Huvuddel

3.1 Pedagogens roll och förhållningssätt

Grundförutsättningen för mig som musiklektör är att det finns ett tillåtande och skapande klimat på mina/våra musiklektioner. Det klimatet är något som inte kommer direkt, då man får en ny grupp, det måste arbetas fram med hjälp av olika gruppstärkande övningar i den musikaliska andan i det här fallet. Eleverna måste känna sig trygga med varandra och med mig för att kunna och våga släppa sina eventuella hämningar. Vid första träffen är jag noga med att berätta att alla musicerar på sitt eget, personliga sätt, inget är rätt eller fel. Det är viktigt att våga, att prova på, men de får göra det på sitt alldeles egna sätt utan att få negativa kommentarer för det. För att frigöra fantasin och komma loss hjälper det att som pedagog ha tydliga begränsningar, frihet inom ramar skulle jag kalla det för. Ju mer nybörjare eleven eller gruppen är, desto snävare ramar behövs. Ordet improvisation nämner jag redan nu för att eleverna ska förstå att jag är lyhörd för deras ”egen tolkning och skapande i stunden” (Kjellberg 2007, s.918). Jag balanserar min undervisning mellan att styra lektionen efter min planering och att improvisera då eleverna kommer med andra förslag eller en fortsättning-/utveckling av arbetsområdet. Jag berättar att jag är en ”vägvisare”, en som hjälper till att visa vägen, inte en som hela tiden undervisar, i bemärkelsen lära ut. Jag berättar också att ämnet musik är precis lika viktigt som vilket annat ämne som helst i skolan, med medhavd litteratur och avslutande skriftliga omdömen. Jag anser att alla elever har en förmåga att utveckla sin musikalitet, trots att många själva påstår motsatsen. Jag anser också att alla har förmågan att ”uppleva rörelser och flöden” (Uddholm 1993, s.39), men det är min uppgift som pedagog att stimulera och inspirera för att frigöra den här förmågan. Min grundtanke är att alla sinnen och alla lärostilar måste stimuleras för att helhetsupplevelsen av ämnet musik ska bli positiv och för att eleverna ska få en bättre förståelse för musikens breda utbud och användningsområden.

3.2 Variation av lärostilar och stimulans av sinnen

Pedagoger i skolans värld pratar ofta om och diskuterar elevernas olika lärostilar (förr kallades de inlärningsmetoder eller -stilar). Diskussionerna har ofta, upplever jag, handlat om kopplingen mellan och variationen av olika lärostilar inom de teoretiska ämnena och då framför allt kärnämnen svenska, matematik och engelska. Min uppfattning är att samma inställning är lika viktig inom de praktisk-estetiska ämnena och då företrädesvis inom ämnet musik. Det är, anser jag, viktigt att anpassa undervisningen till elevernas olika lärostilar, därför att varje elev har starkare och svagare utvecklade sidor och alltså lär sig på olika sätt. En stor del av pedagogens ansvar är ju att individanpassa undervisningen och det får man stor hjälp med genom att variera sina arbetssätt. De fyra lärostilarna som ofta nämns är visuell, auditiv, kinestetisk, och taktill

(Boström & Svantesson 2007). Dessa lärstilar hör ihop med våra sinnen; visuell-syn, auditiv-hörsel, kinestetisk-rörelse och taktil-beröring. För att stimulera de olika lärstilarna pratar vi om att försöka aktivera så många av våra sinnen som möjligt. Jag anser att även en femte lärstil är viktig inom musikämnet och det är det vestibulära balanssinnet, som aktiveras vid alla typer av rörelser och dans (Grindberg & Jagtoien 2000).

3.3 Musikundervisningen – så här arbetade jag

Eleven deltar i unison sång och enklare stämsång; Precis som inom idrotten måste man värma upp, i det här fallet är det rösten som måste värmas upp för att det ska kännas bra och för att nå ett bra resultat. Därför började jag med att berätta om kroppen och vilka delar som arbetar då vi sjunger. Vilka muskler kommer till användning då vi sjunger? Eleverna hade många bra svar på detta och jag kompletterade med att berätta om stämbanden och diafragman. Vi gjorde många diafragmaövningar i början av terminen, för att eleverna skulle känna var deras magstöds sitter och hur man kan använda det. Stötvisa ljud eller tonslingor, då eleverna håller händerna i midjan för att känna efter, borrljud, dragkedja i ett tält, motorcykel i fjärran lektes fram. Även humöret och lusten behövdes väckas till liv med hjälp av olika röstövningar, arga, glada, roliga, vimsiga, nyfikna, där jag först gav en känslouttryckning med hjälp av rösten i form av ett eller flera ljud och sedan fick eleverna härma. Eleverna ledde dessa övningar själva efter ett tag. Detta var ett bra sätt att bekanta sig med sin röst och faktiskt börja tycka om sin röst, många vuxna som sjungit sparsamt i sitt liv ogillar just sin röst (Lidman-Magnusson 1998). Jag sjöng sedan allas namn, ett namn i taget, på olika sätt, improviserat eller efter kända melodislingor och alla elever härmade. Efter det fick de själva uttrycka sina namn, antingen med sång, ljud eller, framförallt i början på terminen, med att säga sitt namn och göra en liten rörelse till. Vi andra härmade både med rösten och med kroppsspråket. Med dessa övningar fick jag på köpet också ett dramainslag, där eleverna faktiskt förstod att man kan uttrycka sig och sin röst på olika sätt. Utvecklingen av detta blev sedan halvminutsdramatiseringarna under nästa kursplanemål. Dessa övningar är en form av ”medsjungning, som är en viktig del i sångutvecklingen” (Sundin 2001, s.87 och framåt) och som resulterade i mer avancerade gehörsövningar längre fram, både på sång- och instrumentområdet. Gehörsträning, som jag använde mig mycket av för att förbereda eleverna på sånginläring, är ”en träning av uppfattningsförmågan, det öronen hör och förmågan att producera ett musikaliskt ljud och det rösten gör som svar på det man hört” (Fagius 2007, s.120). Efter sommarlovet kunde jag också tipsa eleverna om att göra en rörelse som hade med något de gjort på sommaren att göra, då de sa eller sjöng sitt namn (jag blev alltid lika glad då jag såg stoltheten hos även de blygaste eleverna, då de fick alla i gruppen att göra och sjunga likadant som de!). Här tränade vi både det visuella och auditiva sinnet. Eleverna lyssnade och tittade aktivt för att se vad som hörde ihop med vem. Bra gruppstärkande övningar, särskilt i början av en termin och enligt mig dessutom en start på övningar, där jag som pedagog försiktigt för in moment där eleverna vågar leda gruppen, om än i liten skala till en början. Fortsättningen på sångmomenten blev låtar, sånger och melodier med

unison sång, alltså med en stämma. Här brukade jag varva mina egna låtval med elevernas val. Jag tyckte det också var viktigt att förmedla sånger från förr blandat med moderna låtar, liksom klassiska barnvisor med populärlåtar. Svenska musikstycken varvades med utländska och ackompanjemanget kunde bestå av såväl gitarr, piano, blåsinstrument, cd-skivor som rytminstrument. Ibland sjöng vi à capella (utan instrument) och ibland med instrument. Ibland ackompanjerade bara jag, ibland en eller flera elever och ibland jag tillsammans med elever.

I början på terminen hade jag, i samband med mina beskrivna tankar om ämnet musik, även berättat för eleverna att jag uppmuntrar soloframträdanden, både inom sång och inom musik. Så i mitten på hösten började eleverna så sakteligen göra soloframträdanden, både under lektionstid och efteråt, då de ville få bekräftelse på sina framsteg.

Lena Hillås Söderström (2007), barnsångsmetodiker vid KMH Sthlm, menar att introduktionen av stämsång i skolan gärna kan bestå av turtagnings- och strukturövningar, vilka leder till flerstämmighet av låtar. Därför brukade jag dirigera kända låtar för eleverna, där jag pekar på den grupp som ska sjunga ett visst stycke. Om gruppen är indelad i fyra grupper har vi ju snabbt fyra stämmor, även om vi inte sjunger fyrstämmigt i dess egentliga mening. Men det här är en bra början, eleverna får en idé om hur man gör då man sjunger i stämmor. På samma sätt kan man förbereda texter med olika färger, där en viss grupp alltid sjunger på en viss färg och är tyst och lyssnar på sina kamrater däremellan. Just att träna på att dels hålla ordning på sin egen stämma, sina egna textrader, dels lyssna in de andra i gruppen och höra helheten, är något vi tränade mycket på. Jag gav tre eller fyra kända barnlåtar till varsin grupp, sedan sjöng vi dem på samma gång. Om dessa låtar dessutom hade samma takt, slutade vi samtidigt. Sedan sjöng vi låtar i kanon, alltså där alla sjunger samma låt, men börjar och slutar vid olika tillfällen. Här tränade vi också att vara indelad i olika stämmor, där ibland verket utmynnade i en cirkelkanon. En annan typ av stämma var då eleverna sjöng en del av kanon om och om igen, ett ostinato, medan resten av gruppen sjöng hela kanonmelodin. Vi sjöng låtar där vi bytte ut alla vokaler mot till exempel vokalen A och vi sjöng låtar med rörelser till (sångelekar). Vi sjöng små korta solon då vi lekte sång-memory, där ett par elever kom överens om vilken låt de skulle ha, två andra pekar på eleverna som ställer sig upp och sjunger och förhoppningsvis bildar ett par. Ibland varierade jag denna lek med att byta ut sången mot en överenskommen rörelse. Vi gick igenom solmisation, ytterligare en kinestetisk övning där man visualiserar tonhöjderna med handrörelser samtidigt som man sjunger tonerna på solmisationsstavelserna. En metod där ”tonstegen blir synliggjorda, örat får hjälp att se och händerna hjälper till att minnas” (Ekdahl & Fagius 2007, s.154). En enklare variant på temat var att jag eller en elev spelade på blockflöjt och vi andra gick fram och tillbaka beroende på tonhöjd. Både det kinestetiska, auditiva, vestibulära och visuella sinnet aktiverades. Ytterligare en övning som hade med sång att göra, som även inkluderar det tredje kursplanemålet (aktivt lyssnande), är när eleverna fick i uppgift att göra om texterna till helst kända låtar, från engelska till svenska eller från svenska till engelska. Övningen föregicks av lyssnande och analys, sedan fick de ett givet tema, några valde att rimma, några skrev en mer löpande text. Sedan fick de, om de ville, uppträda för gruppen och om de var osäkra inför detta, sjöng jag ihop med dem.

Eleverna föredrog oftast originalinspelningen till låten, varför jag tog bort den sjungna texten från den i ett dataprogram, så det lät så trovärdigt som möjligt. Eleverna beskrev här känslan av att vara artist på riktigt, då bakgrundsmusiken var den ursprungliga. En gång skrev jag ned elevernas egna texter i ett litet häfte, som fick namnet "Kärlekshäftet", efter det dåvarande temat. Elevernas stolthet på sin skaparanda gick inte att ta miste på! Vi arbetade/lekte en del med ögonbindlar och då kunde jag viska en låt i varje elevs öra, för att sedan ställa upp eleverna huller om buller på golvet. Sedan fick de sjunga sin låt och samtidigt lyssna och leta sig fram till den eller de som fått samma låt. Jag bytte ibland ut sången mot ljud eller en ton. I den här övningen använde eleverna sitt auditiva sinne ihop med det vestibulära och det taktila på ett passivt sätt, för att inte krocka. Jag arbetade gärna med övningar där eleven skulle försöka utföra så många funktioner som möjligt samtidigt, för att stimulera den kognitiva utvecklingen (Grindberg & Jagtoien 2000). Efter en tid, då tryggheten i gruppen byggts upp, lekte vi "Så ska det låta" efter tv:s förlaga. Gruppmedvetenheten stärktes, då alla i laget måste vara överens om vilken låt de skulle sjunga och då alla i laget kommit överens om vilket svar som skulle ges på följdfrågorna.

Eleverna deltar i dans-, sång-, rörelse-, och rytmiklekar; Rytmik är en pedagogisk metod med kinestetisk inriktning för att lära sig och uppleva sång och musik genom rörelse samt en egen uttrycksform. Pedagogiken utarbetades av den schweiziske kompositören, musikern och pedagogen Émile Jaques-Dalcroze, som ansåg att all musikundervisning skulle innebära en träning av kroppen, därför att alla musikaliska ljud skapas genom en kroppsrörelse. Resultatet blir att eleven utvecklar rytmkänsla och gehör i hela kroppen och dessutom utvecklar kreativiteten (Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze 2003). Det här är något jag tog fasta på i min undervisning, efter att ha utbildat mig inom ämnet, och försökte introducera i så många moment som möjligt. Det var inte svårt, då min erfarenhet säger att de flesta elever tycker om att leka och röra på sig och eleverna dessutom lär sig väldigt bra genom lek och rörelse (Paulsen 1996). Men att sätta igång och dansa, leka och improvisera då man har en ny pedagog och kanske indelats i en ny musikgrupp tycker inte alla elever om, och inget jag menar man ska utsätta dem för, och därför valde jag att introducera dansen med ögonbindlar på. Jag kunde till exempel be ena halvan av klassen bjuda upp den andra halvan som satt med ögonbindel på. Dansen skedde under tystnad i några minuter och sedan fördes de tillbaka efter tecken från mig, varpå de fick ta av sig ögonbindeln och gissa vem de dansat med. För att gissa på rätt danspartner var de ibland tvungna att känna på händerna, dofta på varandra och till och med provdansa! En övning där man uteslöt det visuella sinnet och istället tränade det taktila, kinestetiska och det vestibulära sinnet. Det auditiva sinnet aktiverades också, då jag bad eleverna att på sitt eget sätt anpassa dansen till musiken. Övningen bidrog också till att en del kunde dansa mer fritt då partnern inte studerade dig, många elever uttryckte en spänning i att inte veta vem de dansade med och eleverna valde en partner de inte kanske skulle välja annars. Ibland lät jag eleverna välja partner valfritt, ibland bestämde jag. När man dansar får eleverna automatiskt en viss kroppskontakt, som vissa i och för sig upplever obehagligt och därför ska befrias från, men som de flesta mår väldigt bra av.

Jag såg att även de blyga eleverna utvecklades i lekarna och några annars ganska tysta elever levde upp. Många av de dans- och sånglekar jag tränade med eleverna, kom från vår, ofta bortglömda, svenska kulturskatt. Samma sak här, jag valde till en början lekar där eleverna inte kände sig "blottade" eller kände sig utsatta och där eleverna inte behövde dansa, sjunga eller på annat sätt utföra ett soloframträdande. "Vi äro musikanter", "Min hatt den har...", "En kulen natt" är några sång- och danslekar som jag lärde ut eller ibland återupplivade med eleverna. Jag slutade aldrig att förvånas över hur roligt de flesta elever tyckte dessa var och när jag frågade varför förklarade de att det var spännande, man fick ta i varandra, bra att det fanns regler (för dansen och turtagningen), de lärde känna varandra och de mindes sin barndom. Så småningom kunde jag variera dessa svenska sång- och danslekar med utländska inslag, med soloframträdanden och med olika dansstilar (hip-hop, disco, vals till exempel). För att illustrera en viss dansstil använde jag ofta filmer ("Sound of Music", "Grease", "Singin' in the Rain", till exempel) eller klipp från musikvideos. Jag bjöd in en danspedagog som berättade om några grundläggande steg inom vissa stilar och vi provade tillsammans. Då jag lärde eleverna vals använde vi, förutom dansanta valssteg, även färgglada bäckstenar i olika storlekar, som vi hoppade på i takt till musiken och i det här fallet låg det en stor sten och två små efter i en stor ring. En bra övning, som jag ser det, för att stimulera den vestibulära, kinestetiska och visuella lärstilen. Dessutom hade eleverna nu fått kunskap om tre fjärdedelstakt, och detta med hjälp av att använda sin kropp och fler av sina sinnen än bara det visuella i form av notläsning (läran om taktarterna finns med i kursplanen för år 5). Då jag arbetat en tid med givna danser, bestämda danssteg och särskilda sång- och danslekar, började jag introducera improvisationen inom dansen. Vi dansade med sjalar och rytmikvimplar, i början i grupp om 4-5 elever, sedan två och två. Några valde att jobba själva och sedan redovisa för oss andra i klassen. Här valde jag ibland musiken, ibland spelade jag och/eller eleverna trummor till eller så valde eleverna musiken. Vi hade ibland teman och ibland inte. Här kom dramatiken in i bilden. Precis som eleverna lärt sig att uttrycka sina röster på olika sätt, lärde jag dem varsamt att uttrycka sig med sin kropp. Halvminutsdramatiseringarna innebar att jag spelade upp olika musikstilar till situationer, som eleverna fick dramatisera till, först par- eller gruppvis, sedan en och en, men tillsammans på en stor yta. Jag uppmuntrade dem också att utnyttja rummets yta. Musikstilarna kunde vara stumfilm, country, James Bond, free jazz, opera, disco, elektronmusik och skräckfilm. Vi gjorde om givna danser till en dans ur en annan situation eller en annan tid och undersökte hur rörelserna, kroppsspråket och grimaserna förändrades. En afrikansk regndans som vi dansat med inställningen att vi var ledsna för att regnet aldrig kom till Afrika, dansades med samma steg, men med förändringen att vi nu var på Sergels Torg i Stockholm och mötte våra rivaler i något slags gängbråk. En dans på stranden i Spanien, Macarena, som vi dansade efter att ha fantiserat ihop en kärlekshistoria mellan Juan och Macarena, förvandlades till en ungdomsdans för flera hundra år sedan i amerikanska Södern.

Eleverna analyserade och kom fram till att rörelserna och sättet att tänka gjorde att de kunde förflytta sig i tid och rum. Vi lekte maskin, medan en taktfast elektronmusik ljöd i högtalarna och eleverna byggde på varandra under tystnad. De fick använda sin kropp till att monotont styras av musiken

och tillsammans med sina klasskamrater bilda en gigantisk maskin. Diskussionen efteråt handlade om vad vi tillverkade, vem som ägde maskinen, var den stod och hur den fungerade. Frågor som stimulerade elevernas fantasi och lek lust och själva musikleken tränade elevernas alla fem lärstilar. Jag blåste såpbubblor och bad eleverna ta sikte på en speciell bubbla som föll mot golvet. Då den sprack, antingen i luften eller mot golvet, skulle eleven slå ett slag på ett instrument, claves (ser ut som pinnar eller trumstockar) eller triangel, och samtidigt lyssna på klustret av toner i gruppen. En riktigt visuell och kinestetisk övning som samtidigt ger en musikupplevelse auditivt. Vi vände även på övningen, eleverna spelade på sitt instrument från det att jag blåste bubblor och då den egna bubblan sprack tystnade man. Inom rytmiken pratar man om föra-följa-metoden, vilket vi hade som tema då vi lekte spegelbilder, tai-chi och andra rörelsekompositioner. ”Föra-följa-metoden är grunden för allt samspel mellan människor och oavsett om det är två personer eller fler i en grupp kan äkta kommunikation äga rum” (Don Lind 2007). Detta samspel tränade jag kontinuerligt med eleverna rörelsemässigt, vokalt och instrumentalt.

När det gällde att få eleverna att förstå och utveckla sin rytmkänsla, använde jag mig av samma princip som då vi lekte maskin, nämligen taktfast musik (helst i fyrtakt), stor yta och till en början indelning i grupper eller två och två, så att eleverna kunde hjälpa varandra. Jag bad eleverna göra som jag, nämligen gå i takt med musiken eller försöka ta ett steg varje gång de hörde ett pulslag bland instrumenten – oftast trumman i mina musikval. Det tyckte eleverna var ganska lätt, de som tyckte det var svårt tittade på sina kompisar eller mig och föll så in i takten. Kunde de gå bara på vartannat slag och alltså stanna till, pausa på vartannat slag? Kunde de gå bara på ett slag och sedan pausa på de tre nästkommande slagen? Utvecklingen vara att slappna av och försöka att inte räkna hela tiden, att utnyttja rummets yta och att så småningom gå helt själv och inte krocka med någon. Det här krävde träning, jag började med att ställa mig vid sidan och ropa 4, 2 eller 1 beroende på vilka slag de skulle gå på. Jag bad dem gå baklänges på 1, åt sidan på 2 och framåt på 4. Efteråt kom vi fram till att vi tränat alla de fem lärstilarna och de blev förvånade då jag berättade att de dessutom lärt sig de vanligaste notvärdena; fjärdedelsnot (4), halvnot (2) och helnot (1) (läran om notvärdena finns med i kursplanen för år 5).

Eleven lyssnar aktivt på olika slags musik och Eleverna känner till några kompositörer; För att kunna utveckla sitt musikkunnande räcker det inte bara med att sjunga, spela och röra sig till musik – man måste lyssna på musik också. Medan höra är något som så att säga sker av sig självt, förutsatt att vi har fungerande öron, är lyssna en aktivitet. Att lyssna är något vi gör aktivt, det sker inte bara (Pramling Samuelsson 2008). Det handlade ju dels om att lyssna på varandra under musiklektionerna och dels lyssna på musik som eleverna sällan eller aldrig lyssnade till annars. Jag introducerade dessa moment med att berätta om skillnaden mellan aktivt och passivt lyssnande. Väldigt många elever berättade att de passivt lyssnar på musik under stora delar av sin vardag och några elever kom fram till att de nog hade en auditiv lärstil, alltså de lärde sig bäst, både hemma och i skolan, då de samtidigt lyssnade på musik. Vi tränade det aktiva lyssnandet med att jag ställde frågor inför ett musiklyssnande. Vilka instrument hör du? Vilka eventuella ord hör du? Vad tror du låten handlar om? Vilken typ av röst har de förekommande

artisterna? Vad tycker du om låten och i så fall varför? Vad känner du? Vad tänker du på? Öppna frågor där vi tränade det auditiva sinnet förstås, men här var även ett gyllene tillfälle att aktivera elevens fantasi, känslor, uttrycksförmåga och individuella upplevelser. Det här kallar man för det fjärde musikaliska grundelementet, personligt uttryck och intryck (Jederlund 2002), som kompletterar de övriga tre; rörelse, ljud och puls. Det uppstod alltid intressanta, roliga, sorgliga och personliga samtal och diskussioner, där eleverna lärde sig att tolka, ifrågasätta, tycka till och motivera sina åsikter och där jag också bidrog med mina egna musikupplevelser och erfarenheter. I början valde jag musikstycken, sånger, kompositioner, instrumentspelande och liknande. Efter ett tag fick eleverna välja själva och dessutom ställa frågorna till sina klasskamrater. Utvecklingen av den här metoden skedde då eleverna valde en speciell musik, presenterade artisten/gruppen/låtskrivaren, berättade om varför de valt just den (kunde vara att de antingen tyckte om eller inte tyckte om) och hur de kom i kontakt med den (vilket särskilt minne eller tillfälle de förknippade den med). Jag varvade de elevledda musikvalslektionerna med mina egna. Där kunde jag då integrera olika musikstilar (till exempel synt, rock, folkmusik, pop, jazz, punk, klassiskt, afro-amerikanskt, ballad), musikhistoria, musikkanaler (t.ex. vinyl, cd, Internet, dvd, live-musik), tekniker (uppbyggnad till exempel vers, refräng, tonartsändring, tempo, takt) och kompositörer. Många elever trodde att ordet kompositör bara hade med gamla eller inte levande människor att göra. Jag tyckte det var viktigt att lära eleverna om kompositörer både från vår tid och från förr, från Sverige och från utlandet. Det var mycket musikteori jag integrerade på ett lekfullt sätt under dessa lektioner, både på mina och elevernas musikanalyslektioner, som vi tillsammans döpte dem till. Jag försökte aldrig att lära eleverna att tycka om musik från en viss genre, men jag ville att så många som möjligt skulle få upptäcka så många olika musikstilar som möjligt. Eleverna fick nu i uppgift att skapa dansrörelser till en låt, antingen deras eller min. Jag delade in eleverna i grupper om 3-4 och de fick skapa dansrörelser till en vers eller en refräng var. Jag samarbetade med idrottsläraren, som lät eleverna träna även på idrottslektionen. Gången därpå redovisade de och jag filmade. Eleverna tränade här alla fem sinnen, det auditiva, visuella, kinestetiska, taktila och vestibulära, vilket man gör i många danser och rörelselekar, framför allt i de där de själva skapar danser och jag alltså inte ger dem dansstegen/rörelserna till dem. Vi tränade på att aktivt lyssna på varandras instrumentspel och sånger på olika sätt. Naturliga inslag blev det då vi sjöng eller spelade låtar med små soloinsatser, som jag hade valt. Dessa soloinsatser var alltid frivilliga på mina lektioner, men efter en tid blev fler och fler elever intresserade av att spela eller sjunga solo, till en början ibland ihop med en kompis. Då berättade jag om vikten av att vara en god publik och en god klasskamrat. Allt eftersom tiden gick och tryggheten i gruppen blev större, ville eleverna själva välja låt att framföra inför gruppen, antingen med sång eller med instrument. Några spelade och sjöng efter noter, några improviserade. Några använde mina medtagna instrument, några tog ned sina egna och några tog de som fanns på skolan. Ibland bjöd jag in gäster, en dragspelare, en operasångerska och en skådespelare (som berättade om kroppsminnen och sitt instrument rösten). I slutet på terminerna ville många elever framföra soloinsatser, både inför gruppen och på uppträdanden inför andra klasser och föräldrar (se nedan kap.4).

Eleven har kunskap om de vanligaste instrumenten; Då jag frågade mina musikelever vilket instrument de trodde var vanligast, sa väldigt många gitarren. Några trodde pianot, medan andra trodde blockflöjten. Det som var intressant var att de här instrumenten var vanliga i deras musikvärld, i deras åldersgrupp och i deras utbud av instrument att välja på att spela efter skoltid med Musikskolan och liknande. Skulle jag fråga någon som spelar folkmusik, skulle svaret bli fiol, en man från Vietnam skulle säga träblock och en jazzmusiker kanske skulle säga saxofon. Alla dessa instrument är lika vanliga i sin egen miljö eller i sin musikstil som vilket annat instrument som helst. Därför tyckte jag att det var bra att dels undervisa om instrumenten i olika musikstilar, dels i de olika grupper, familjer, som instrumenten av tradition är indelade i. Jag visade eleverna kursplaner från andra skolor och då vi tittade på vad som ingick i instrumentläran, återkom symfoniorkesterns uppbyggnad ofta. Eleverna tyckte detta var märkligt då vi lika gärna, enligt dem, kunde studera hur en poporkester var uppbyggd för att hitta vanliga instrument. Det är förvisso en riktig iakttagelse, det är bara det att i en symfoniorkester ingår nästan alla sorters instrument, de är indelade i sektioner och jag ansåg att eleverna fick en tydlig visuell infallsvinkel på vilka instrument som fanns, hur de såg ut, hur de lät och hur de var indelade. Dessutom kunde jag i det här momentet på samma gång berätta kortfattat om vår musikhistoria, då ju de flesta inriktningar inom musiken är sprungna ur den klassiska. Även om kursplanemålet anger att eleven ”bara” ska ha kunskap om de vanligaste instrumenten, tyckte jag det var viktigt att de fick använda många lärostilar och alltså prova på instrumenten, lyssna på dem och ge ljud. Eleverna fick tillsammans med kompisar visa ett instrument, ta med hemifrån eller låna, för att kort berätta om det, vilken grupp det tillhörde, varför de valt just det och jag kompletterade med min kunskap. Vissa instrument delade jag ut ett antal exemplar av, lärde en grupp av elever ett ackord eller en ton eller ett ljud och så spelade vi, efter att jag pekat på dem som skulle spela. Här valde jag de instrument som jag ansåg eleverna skulle få kunskap om, till exempel gitarr, ukulele, flöjt och piano, och de instrument som fanns att tillgå i lokalerna. Vi lekte en slags orkester, där jag inledningsvis var dirigent, men där eleverna kunde ta över den rollen så småningom. Det här utmynnade även i kunskapen om dirigenten, som har sin största roll före en föreställning genom att ha en uppfattning om hur musiken ska låta, att förmedla detta till musikerna och samöva orkestern. Vid framförandet är dirigenten främst inspiratör och spontan anvisare av tempo, dynamik och liknande som gör stycket till musik snarare än ”spelade toner”.

Vi arbetade även med ovanliga instrument, som till exempel tonrör, som är färgglada hårdplaströr, skurna i rätt längd för en viss ton. Det finns en av varje ton i olika färger, som eleverna fick slå i golvet på rätt ställe utefter noter som i det här fallet var färgade stolpar på i samma färg som respektive plaströr. Dessa rör/instrument ihop med färgnoterna stimulerade många sinnen, det auditiva, visuella och det taktila, förutom glädjen och gemenskapen då de spelade med varandra. Jag visade regnrör, som är en slags kaktus, där taggarna bankats in i stammen och de som lossnat inuti ramlar långsamt med ett härligt ljud mellan taggarna ner till botten. Jag åkte och hämtade pappersvalsar från Arlas fabrik i Järfälla, som målades och pyntades. Med hjälp av dem tillverkade vi trummor genom att spänna över och häfta fast trumskinn för att sedan användas som

rytminstrument. Vi tittade på filmer om instrument och filmklipp från Internet av orkestrar och/ eller liveuppträdanden och många elever tog med sig sitt eget instrument, som de visade upp, spelade på och berättade om.

Eleven använder sig av de vanligaste rytminstrumenten; Grunden för användandet av rytminstrumenten, var att eleverna fick prova på lite lekar. Jag använde mig av organiserade sådana, då jag märkt att det annars lätt blir ”skrammelorkester” av det hela. Med hjälp av Arlatrummorna hade vi gehoersövningar, där både jag och eleverna fick ge en rytm som de andra härnade. En bra auditiv och visuell övning där även den taktila känslan attraherade många elever. Vi gjorde regnrundor, där duggregnet blev till spöregn som blev till åska som blev till regn igen. Många kinestetiska övningar, framförallt danser, trummades fram efter att jag lärt dem vissa grundtrumrytmer. Claves finns i de flesta rytminstrumentväskor på skolorna och kan användas på många olika sätt. Jag bad eleverna gömma två claves var bakom ryggen och på given signal fick de ta fram och visa antingen en, två eller inga claves. Jag spelade sedan på mina claves efter det antalet de visade; en blev en fjärdedelsnot, två blev åttondelsnot och inga claves blev en paus. Eleverna förstod snabbt rytmerna och spelade själva efter sina ”kompisnoter”. En övning där det visuella sinnet samarbetade med det auditiva. Vi använde även trianglar, maracas, handtrummor, gurkor och bjällror då vi lekte ”Gömma Nyckeln”. Ett visst instrument visade med sitt ljud om eleven var nära eller långt ifrån nyckeln, en härlig auditiv lek. Jag skrev noter på papper till varje grupp av elever som hade ett visst instrument och satte på musikstycken och dirigerade var de skulle spela i tur och ordning. Vi spelade ”Rytmikbingo”, där eleverna fick spela en rytm och lägga marker på sin bricka på den rytmen. Fördelen med instrumenten, spelen och de redskap jag använde mig av på de här lektionerna var att fokus ofta lades på dessa istället för på eleven själv. Många elever som i början uttryckte att de inte ”var duktiga i ämnet musik” vågade mer och fick större självförtroende. Det taktila materialet gjorde det också lättare att vara kreativ, det gav trygghet och eleverna blev mindre blyga.

4. Resultat

Mitt och elevernas arbetssätt och mitt förhållningssätt har präglats av en kreativ och varierande undervisning, där så många lärostilar och sinnen som möjligt stimulerats. I mina samtal med eleverna, både under och efter lektionerna, och i mina observationer av eleverna har jag kunnat dra slutsatsen att alla känt att de lärt sig något och att de utvecklats i ämnet musik. Jag har studerat elevernas individuella utvecklingsplaner och upptäckt att nästan alla fått sina egna mål uppfyllda/tillgodosedda. Jag har sett utvecklingen där eleverna blivit mer ”frimodiga”, de törs leka och improvisera mer. Många elever berättar att de nu faktiskt vågar och vill musicera, trots att de i början av läsåret inte trodde att de kunde och därför inte ville. De har fått en stärkt självkänsla och utvecklats otroligt. Delaktigheten vid uppvisningar, traditioner och avslutningar blir större och större från elevernas sida, där många vill visa sina nyvunna kunskaper och många

vill visa sig själva och sina nära att de vågar uppträda, både planerat och spontant. Jag märker att många elever har fått en bättre förståelse för musikens breda utbud, där sången bara är en del, och dess användningsområde. De har även fått en insikt i sitt eget lärande och i sitt skapande och förstått att alla lär sig på olika sätt, beroende på vilken lärstil som passar just dem. Jag har sett en markant positiv förändring hos eleverna i form av ett ”estetiskt” sätt att tänka och agera under lektionstid, men även på raster då de setts bland annat dansat, lekt, dramatiserat och trummat sådant vi arbetat med på musiken. Det har blivit ett förbättrat gruppklimat och större trygghet i och med de många samarbetsövningarna och övningar där de måste lyssna på och ta hänsyn till varandra. De har deltagit aktivt med en oerhörd entusiasm på alla moment och delmål och har därför nått målen i ämnet musik, men på olika sätt! Förutom glädjen och utvecklingen hos eleverna har jag, under tiden med denna artikel och då jag haft workshops, märkt att mina kollegor fått upp ögonen för och fått en annan, mer positiv syn på ämnet. De har uttryckt en förbättring hos eleverna och andra alternativa sätt att tänka på hos dem även i andra ämnen. Även föräldrarna till eleverna har uttryckt att de fått en annan, mer positiv, inställning till ämnet.

5. Diskussion

Jag, och många med mig, anser att musiken och musikundervisningen i skolan är lika viktig som vilket annat ämne som helst. Den ska ha samma status som andra ämnen och också ha ett egenvärde. Elever med olika bakgrund, erfarenheter och förutsättningar kan i musikundervisningen utvecklas både individuellt och tillsammans och dessutom ha roligt och må bra, det är ett axplock av alla de skäl som finns för musikens egenvärde. Om jag skulle förklara vikten av de många lekfulla metoderna och användandet av olika lärstilar ur ett utvecklingspsykologiskt/vetenskapligt perspektiv skulle jag berätta om de många teorier som förklarar varför människan har ett behov av estetiska aktiviteter (Paulsen 1996). Bland dessa teorier märks främst lekteorin, som är vidareutveckling av karaktäristiska sidor hos elevens lek, den motivhierarkiska teorin, som innebär att vi har ett inre behov av estetisk verksamhet, den psykodynamiska teorin, det inre behovet av att uttrycka sig är starkt/vi bearbetar upplevelser samt den kulturhistoriska teorin, där känsla och förnuft förenas och berikar varandra. Enkelt sagt skulle man kunna sammanfatta det hela med att eleven lär genom lek. Tyvärr måste jag som musiklärare ofta motivera musikens berättigande i skolan med hjälp av undersökningar och forskning som visar att musikämnet hjälper elever att utvecklas även i andra ämnen. Framförallt sambandet mellan å ena sidan musiklyssnande och musikutövande och å andra sidan förbättrade studieresultat i matematik och språk hos skolelever brukar falla i god jord. Egentligen skulle man kunna sammanfatta det så här: fler elever hade nog klarat sig bättre i en skola där fler uttryckssätt och kunskapsformer fått spelrum, vilket ämne det än handlat om, inte bara musikämnet. Nästan var tionde elev i Sverige underkänns i basämnena efter år 9 (Kommunförbundet 2010) och frågan är om inte dessa elever hade lärt sig mer om det funnits mer skapande, kreativt arbete i fler ämnen. Howard Gardner

(1994) har forskat kring detta och menar att i en skapande arbetssituation stimuleras många hjärnfunktioner och skapar aktivitet i förbindelserna dem emellan, vilket gör att man lär sig för livet. Han anser dessutom att musikalitet är en fristående intelligens som är fullt utvecklad och fungerande hos alla nyfödda barn, det gäller bara att underhålla den! Hjärnforskaren Matti Bergström (2000) menar att skolan idag utvecklar endast den del av hjärnan på eleverna, den vänstra, som är inriktad på analys och språk. Eleverna förlorar då kontakten med helhet, värden, känslor, fantasi och musik, som är lokaliserad i den högra. En del kallar centra för de båda hjärnhalvorna, som nämnts ovan, för känsla och förnuft. Vilket rangordnas högst? Är förnuftet det viktigaste och de estetiska ämnena det ”andningshål” eleverna behöver för att kunna tänka och arbeta bättre i de logisk-matematiska ämnena? Eller är det tvärtom?

Det har genom åren publicerats många studier från bland annat Ungern, Tyskland och Schweiz som visar att en utökad musikundervisning givit både förbättrade skolresultat och en allmänt positiv utveckling hos eleverna. Men det är inte förrän på senare år som en mer omfattande forskning bedrivits, ur en inlärningspsykologisk utgångspunkt, där psykologer och pedagoger tillsammans också studerat hur musikundervisningen sett ut och exakt vilka inläringseffekter det resulterat i. De mest kända är Rauscher (2000) och Shaw (1999) som visat att elever som fått musikundervisning förbättrade sin matematiska förmåga, sin problemlösningsförmåga och sina språkfärdigheter.

Även en omfattande forskningsstudie av Anne Bamford är intressant. Hon har granskat 170 länders arbete med estetiska ämnen och kultur i skolan på uppdrag av Unesco (Bamford 2005). Det tog henne två år att analysera materialet och hon kom fram till att estetiska ämnen och kreativ undervisning hade positiv inverkan på elevers lärande. Det förbättrade språkinläring, särskilt läsa och skriva. Det förbättrade matematikresultaten, men endast den spatiala förmågan som används vid geometri och fraktaler (mönsterbildning). Inte bara undervisning i estetiska ämnen som sådana gav positiva resultat utan även när estetiska uttrycksformer användes i andra ämnen. Forskningen visade också att estetiska ämnen ökade elevernas självförtroende och samarbetsförmåga och det stärkte det sociala samspelet i en klass. Ytterligare en effekt var att eleverna skolkade mindre i skolor med estetisk undervisning, eleverna trivdes helt enkelt bättre i de skolorna. Bamford menade att om eleverna hade roligt i skolan var chansen större att de ansträngde sig och den energin överfördes till alla ämnen.

Musikämnet finns i Läroplanen som ett obligatoriskt ämne upp till år 9 (Lpo 94). 230 timmar ska fördelas i år 1-9 enligt Skollagens timplan. Alltså begår vissa pedagoger (förutom de som arbetar på skolor där det finns musiklektörer som ansvarar för alla klasser i ämnet) ett tjänstefel och eventuellt lagbrott anser jag, då de ”hoppas över” dessa lektioner med ibland motiveringen att de inte kan undervisa i ämnet, ibland att det var viktigare med andra ämnen den veckan. Vad skulle hända om pedagogerna gjorde på samma sätt i ämnet svenska, matematik och/eller engelska?

Min tanke med huvuddelen i denna artikel är att alla pedagoger, som enligt Läroplanen ska ha musik på elevernas schema, ska kunna bli inspirerade och få tips på hur man kan undervisa i ämnet musik, utan att vara expert, som vissa uttrycker det. Om vissa pedagoger sänkte kraven

på sig själva och släppte den oftast oriktiga tanken på att de är omusikaliska, skulle musikundervisningen, precis som i mitt fall, leda till härliga upplevelser och bra resultat både för eleverna och för pedagogerna!

Referenslitteratur

- Bamford A. (2005). "The wow factor". I Pedagogiska magasinet nummer 4, november 2009.
- Boström L. & Svantesson I. (2007). *Så arbetar du med lärstilar – en praktisk handbok*. Jönköping: Brain Books.
- Bergström M. (2000). *Barnet - den sista slaven*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Don Lind H. (2007). "Musik och rörelse hör ihop". I Fagius G. (red.) *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ekdahl E. & Fagius G. (2007). "Enkel solmisering". I Fagius G. (red.) *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Fagius G. (2007). "Metoder och praktiska övningar". I Fagius G. (red.) *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Gardner H. (1994). *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brain Books.
- Grindberg T. & Jagtoien G-L. (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hillås Söderström L. (2007). "Rösten; arbetsredskap, instrument, uttrycksmedel". Föreläsning på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 2007-10-20.
- Jederlund U. (2002). *Musik och språk – Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm: Runa förlag.
- Kjellberg, E. (2007). *Musikhistoria*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kommunförbundet Stockholms Län (2010). *Den kommunala utbildningssektorn*.
- Lidman-Magnusson B. (1998). "Tidig träning bra mot tondövhet". I Dagens Nyheter 1998-12-13.
- Paulsen B. (1996). *Estetik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Pramling Samuelsson I. (2008). "Att lära sig lyssna på ett differentierat sätt". I Pramling Samuelsson I. (red.) *Konsten att lära barn estetik*. Falun: Nordstedts Akademiska Förlag.
- Rauscher F.H. (2000). "Musik stimulerar barns tänkande". I Dagens Nyheter 2000-08-31.
- Shaw G. (1999). *Music enhances learning*. USA: Academic Press.
- Skolverket (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmen, Lpo 94*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Skolverketets Kursplaner för Grundskolan (2000). *Kursplan för Musik, Skolverkets förektrifer: 2000:135*.
- www.skolverket.se
- Sundin B. (2001). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber Utbildning.
- Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze (2003). *Dalcroze och Dalcrozemetoden*.
- www.rytmikforum.se
- Uddholm M. (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan – En bok om musik i vardagsarbetet*. Mölndal: Lutfisken AB.

Bilaga 1

För vidare läsning – inspirations- och metodiktips

Ahl/Falthin/Nordlöw I rummet mellan lek och konst

Andersson/Axelsson 100 lätta låtar gitarr/piano/ukulele

Ardley Musikinstrument

Bamford The wow factor: global research compendium on the impact of the arts in education

Björkvold Den musiska människan

Bäck/Larsson/Lönnbom Kroppens poesi

Engelholm Temasamlingar med tonvikt på rytmik

Ganestål Stämman i bäcken

Gren/Nilsson Elefantboken

Gren/Nilsson Swing It

Gren/Nilsson Vi spelar ukulele

Gren/Nilsson/Peterson Musikskatten

Gummesson Musikalisk språklära

Hallström Lär dig spela djembe

Hallström Tonrörsboken

Järleby Leka, berätta och improvisera: övningar för drama och teater

Ladberg Multi-Musik-att arbeta med musik i nya former

Musikförlaget Lutfisken AB Mozart och hans tid, Bach och barockmusiken, Beethoven och hans tid

Nilsson Grundläggande musik- och ackordlära

Nilsson Kompa på piano

Pegrum Yoga för barn

Theorell Noter om musik och hälsa

Wehner-Godée Att fånga lärandet

Östman/Feldtman Det lekfulla arbetssättet

Bilaga 2

Kursplaner i ämnet musik

Mål för år 4:

- eleven deltar i unison sång och enklare stämsång
- eleven deltar i dans-, sång-, rörelse- och rytmiklekar
- eleven lyssnar aktivt på olika slags musik
- eleven har kunskap om de vanligaste instrumenten
- eleven använder sig av de vanligaste rytminstrumenten
- eleven känner till några kompositörer

Mål för år 5:

- eleven deltar i unison sång och enklare stämsång
- eleven deltar i dans-, sång-, rörelse- och rytmiklekar
- eleven lyssnar aktivt på olika slags musik, reflekterar och tolkar funktion och uttryck
- eleven använder sig av de vanligaste instrumenten och spelar med i rytmorkester
- eleven har kunskap om stamtonerna, notvärden och taktarter
- eleven presenterar muntligt ett musikstycke
- känner till några kompositörer och deras verk

Bilaga 3

Musik år 4, namn: _____

Mål:

- eleven deltar i unison sång och enklare stämsång
- eleven deltar i dans-, sång-, rörelse- och rytmiklekar
- eleven lyssnar aktivt på olika slags musik
- eleven har kunskap om de vanligaste instrumenten
- eleven använder sig av de vanligaste rytminstrumenten
- eleven känner till några kompositörer

Foto på eleven

Det här skulle jag vilja lära mig/bli bättre på i ämnet musik:

På det här sättet kan jag lära mig:

Birgitta Torstensson läsåret 09/10

Bilaga 4

Dansa och blunda (s. 10)

Inbjuden gäst (s. 13)

Macarena (s. 11)

Maskiner (s. 11)

Den blomstertid... (s. 16)

Idas sommarvisa m ukuleles (s. 16)

Nu tändas...(s. 16)

*Medtaget
instrument (s. 13)*

